

AXBOROT-KUTUBXONA MUASSASALARIDA INNOVATSION JARAYONLARNI SHAKILLANTIRISH.

Shamirzayev Umarjon Xamidovich

*Toshkent shahar Shayxontohur tuman Axborot-kutubxona markazi direktori
+99895-845-10-32*

Annotatsiya. Ushbu maqola kutubxona muassasalarida axborotni boshqarish va innovatsiyalarni shakllantiradigan transformatsion jarayonlarni o'rganadi. Tadqiqot kutubxonalarining jamoalarga yaxshiroq xizmat ko'rsatish uchun texnologik, madaniy va ta'limiy o'zgarishlarga qanday moslashishini o'rganadi. Muhokama qilingan asosiy yo'nalishlarga raqamli transformatsiyaning hozirgi tendentsiyalari, hamkorlik amaliyoti va axborot xizmatlarida foydalanuvchiga yo'naltirilgan dizaynni qo'llash kiradi. Natijalar kutubxonalar dolzarb va innovatsion bo'lish uchun foydalanadigan eng yaxshi amaliyot va usullarni ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: Innovatsiya, kutubxona muassasalari, axborotni boshqarish, raqamli transformatsiya, foydalanuvchiga yo'naltirilgan dizayn, hamkorlik.

Kutubxonalar azaldan bilimlarni tarqatish va jamoat ta'limi uchun muhim muassasalar bo'lib kelgan. XXI asrda ushbu muassasalar texnologik yutuqlar va foydalanuvchi taxminlaridagi siljishlar bilan hamqadam bo'lish uchun tez rivojlanmoqda. Kutubxonalaridagi innovatsion jarayonlar raqamli vositalarni birlashtirishga, foydalanuvchilarning faolligini oshirishga va ma'lumotlarga kirishni kuchaytirishga qaratilgan. Ushbu maqola kutubxonalar axborotga asoslangan yangiliklarni qanday shakllantirishi va o'zgaruvchan talablarga moslashishiga oydinlik kiritishga qaratilgan.

Tadqiqotda aralash usullar bilan bog'liq yondashuv qo'llaniladi:

- Sifatli tahlil: kutubxonachilar va turli kutubxona muassasalari xodimlari bilan suhbatlar.

- Miqdoriy ma'lumotlar: kutubxona foydalanuvchilariga innovatsion xizmatlar haqidagi tasavvurlarini tushunish uchun tarqatiladigan so'rovlar.

- Amaliy tadqiqotlar: axborotni boshqarishda ilg'or yondashuvlari bilan tan olingan uchta taniqli kutubxona tizimini tekshirish.

Axborotni shakllantiradigan innovatsion jarayonlar kutubxona muassasalari kutubxona ichida va tashqarisida ma'lumotlarga qanday kirish, almashish va ulardan foydalanishni qayta shakllantiradigan zamonaviy texnologiyalar, metodikalar va amaliyotlarning strategik birlashuviga murojaat qiling. Ushbu jarayonlar foydalanuvchi tajribasini yaxshilash, resurslarni boshqarishni takomillashtirish va

kutubxonalarining raqamli asrda dolzarbligini ta'minlashga qaratilgan. Bu erda asosiy elementlar mavjud:

Raqamli Transformatsiya

- Resurslarni raqamlashtirish: kirishni kengaytirish uchun an'anaviy bosma materiallarni raqamli formatlarga aylantirish.

- Raqamli omborlar: elektron kitoblar, ilmiy ishlar va multimedia resurslarini o'z ichiga olgan onlayn ma'lumotlar bazalarini yaratish.

Texnologik Integratsiya

- AI va mashinani o'rganish: avtomatlashtirilgan kataloglashtirish, shaxsiy tavsiyalar va ma'lumotlarni tahlil qilish uchun Aidan foydalanish.

- Virtual va Kengaytirilgan haqiqat: virtual kutubxona sayohatlari va ar-kengaytirilgan o'quv materiallari kabi Interaktiv tajribalar.

- Mobil ilovalar: foydalanuvchilarga o'z qurilmalarida kataloglar, elektron kitoblar va kutubxona xizmatlariga oson kirish uchun ilovalarni taqdim etish.

Foydalanuvchilarga Yo'naltirilgan Xizmatlar

- Kengaytirilgan qidiruv vositalari: foydalanuvchilarning ma'lumot topishini yaxshilash uchun rivojlangan qidiruv tizimlari va semantik qidiruv imkoniyatlarini joriy etish.

- Moslashtirilgan o'quv tajribalari: moslashtirilgan o'qish ro'yxatlari va maqsadli seminarlar kabi moslashtirilgan ta'lim resurslari va xizmatlari.

- Erkinliklarni yaxshilash: moslashuvchan texnologiyalar orqali nogiron shaxslar uchun resurslar mavjudligini ta'minlash.

Hamkorlikdagi Joylar

- Makerspaces va innovatsion markazlar: hamkorlikda ishlash uchun joylar yaratish, ijodkorlikni rivojlantirish va 3D printerlar va dizayn dasturlari kabi vositalarni taqdim etish.

- Seminarlar va seminarlar: raqamli savodxonlik, tadqiqot ko'nikmalari va texnologiyalardan foydalanish bo'yicha o'quv mashg'ulotlarini o'tkazish.

Ochiq kirish va ma'lumotlar tashabbuslari

- Ochiq ta'lim resurslari (OERs): erkin foydalanish mumkin bo'lgan o'quv materiallaridan foydalanishni targ'ib qilish.

- Bog'langan ma'lumotlar va ochiq ma'lumotlar: tadqiqotchilar va ishlab chiquvchilar tomonidan kengroq foydalanish va foydalanish imkonini beruvchi metadata va ma'lumotlar to'plamlarini almashish.

Jamiyatni jalb qilish va tarqatish

- Ommaviy dasturlash: turli yosh guruhlari va qiziqishlarini jalb qilish uchun kodlash darslari, kitob klublari va madaniy tadbirlar kabi tashabbuslar.

- Maktablar va universitetlar bilan hamkorlik: akademik dasturlar va tadqiqot ishlarini qo'llab-quvvatlash bo'yicha hamkorlik.

Barqarorlik Amaliyoti

- Ekologik toza echimlar: uglerod izini kamaytirish uchun qog'ozsiz operatsiyalar va energiya tejaydigan infratuzilmani qabul qilish.
- Raqamli arxivlarni saqlash: uzoq muddatli kirishni ta'minlash uchun raqamli saqlash uchun mustahkam tizimlarni joriy etish.

Ushbu innovatsion jarayonlardan foydalangan kutubxonalar nafaqat o'z xizmatlarini kengaytiribgina qolmay, balki jamiyatdagi faol ta'lim va madaniy markazlar rolini qayta belgilaydi.

Yangi texnologiyalarning integratsiyasi va yanada hamkorlikdagi yondashuvga o'tish raqamli asrda kutubxonalarning rolini oshirdi. Ushbu evolyutsiya nafaqat ma'lumot tarqatishni, balki interaktiv va inklyuziv dasturlash orqali bilimlarni yaratishni qo'llab-quvvatlaydi. Biroq, cheklangan byudjetlar va kutubxona xodimlarini doimiy ravishda o'qitish zarurati kabi muammolar saqlanib qolmoqda. Ushbu muammolarni hal qilish strategik rejalashtirish va barqaror texnologiyalarga sarmoya kiritishni talab qiladi.

Xulosa

Kutubxonalar ijtimoiy ehtiyojlar rivojlanib borishi bilan dolzarb bo'lib qolish uchun yangiliklarni davom ettirishi kerak. Kutubxona muassasalari uchun tavsiyalar quyidagilardan iborat:

- Ko'proq foydalanuvchilarga yo'naltirilgan texnologiyalarni qo'llash: mobil platformalar va sun'iy intellektga asoslangan qidiruv yaxshilanishlari kabi.
- Hamjamiyatni jalb qilish dasturlarini kengaytirish: seminarlar, ma'ruzalar va amaliy ta'lim imkoniyatlari orqali.
- Barqaror amaliyotlar: moslashuvchan va ekologik toza bo'lgan uzoq muddatli texnologik echimlarga sarmoya kiritish.

Kutubxona muassasalaridagi innovatsion jarayonlar xizmatlarning foydalanuvchi talablari va ta'lim maqsadlariga mos kelishini ta'minlash uchun doimiy tadqiqotlar va jamoatchilik fikr-mulohazalari orqali xabardor qilinishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Axborot-kutubxona faoliyatiga oid meyoriy-huquqiy xujjatlar to'plami. Toshkent – 2021. 120 bet.
2. Davlatov s. X, Nosirov O', Berdiyeva Z., O'rozov A., Kutubxonashunoslik. Toshkent - 2020. 432 b.
3. A.Alimov. Kutubxonashunoslik. Toshkent - 2015
4. Sh.Mirziyoev. yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. Toshkent 2021: Toshkent nashriyot uyi. 42-bet
1. 5. Axborot-kutubxona muassasalarida onlayn tadbirlarni o'tkazish bo'yicha metodik tavsiyalar - Toshkent, 2022

5. Teshaboeva U. Yangi tizm yoshlarda mutolaa madaniyatini yuksaltirishga xizmat qiladi. // jur. Kutubxona.uz №2 (49), 2019.
6. Yuldashev I., O'. Nosirov. Kutubxona - axborot xizmati: nazariyasi va amaliyoti. - Toshkent, 2020. 360
7. Mirziyoyev Sh. Yangi O'zbekiston strategiyasi. - Toshkent: "O'zbekiston". 2021, 464 b.
8. Yo'ldoshev I. O'zbek kitobat san'ati va terminologiyasi-Toshkent - 2018
9. Maxmudov M., Shokirov T., Niyozova E., Axborot-kutubxona xizmati: Nazariyasi va metodikasi. - Toshkent,2007. 152 b.
10. Maxmudov M. Kutubxona - axborot faoliyatini boshqarish. - Toshkent 2019. 505 b.